



Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. II. De cessatione privilegiorum

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

in favorem Clericorum, can. si quis suadere l. 6. q. 4. A alterum per modum rescripti alicui particulari personæ, aut Religioni concessum. Si sermo sit de primo, certum est illud non operari suum effectum ante promulgationem, quia cum tradatur per modum legis, obligando omnes, & lex ante promulgationem vim operandi non habeat, suum effectum ante promulgationem non operabitur: imò facta promulgatione, adhuc requiritur notitia ipsius promulgatae legis, ut poena incurratur, ut patet de prædicto privilegio in favorem Clericorum concessio; nullus enim poenam ex communicationis latae sententiæ contra percutientes Clericos incurrit, nisi hujus legis seu privilegii Clericis concessi notitiam habeat. B Si verò questio sit de privilegio secundi generis, adhuc distinguendum est, nam illud continet dispensationem ab aliqua lege, ut privilegium de non jejunando temporæ præcepto, aut de contrahendo matrimonio cum aliqua in gradu prohibito; vel nullam continet a lege dispensationem, ut esset privilegium acquirendi decimas, vel non solvendi tributum. Primi generis privilegium, suum effectum in privilegiario non operatur ante notitiam concessi privilegii: v. g. dispensatio contrahendi matrimonium cum consanguinea, debet partibus innotescere, ut valide contrahant, nec sufficit dispensationem in curia Romana authentice expeditam & subscriptam seu bullatam esse, si adhuc partes id ignorent. Ratio est, quia nunquam præsumitur Pontifex privilegium concedere pro tempore quo ipsius usus non est licitus, nunquam enim præsumitur uti suâ potestate in destructionem: Sed usus dispensationis contrahendi matrimonium cum consanguinea, non est licitus ante potitiam illius, revera enim peccaret, & malè ac imprudenter ageret, qui ante dispensationis notitiam matrimonium cum consanguinea contraheret: Ergo ante talem notitiam non præsupponitur Pontifex talem dispensationem concedere. Unde si Paulus v. g. in sacris constitutus, matrimonium contrahat cum Laura, ante dispensationis notitiam, matrimonium erit nullum. Privilegium verò secundi generis jus tribuit, effectumque operatur, ab ipsa die acceptationis per procuratorem, ante ullam notitiam a privilegiario habitam; quia cum procurator faciat unum cum ipso privilegiario, ut morale instrumentum cum principali agente, quidquid agit procurator nomine privilegiarii, privilegiarius ipse agere censetur.

ARTICULUS II.

De cessatione privilegiorum.

VARIÆ circa privilegiorum cessationem proponi solent difficultates, quas ad majorem claritatem, sequentibus quaestis propo-nemus ac resolvemus.

10. Quæres ergo primò, an cessante causâ privilegii, ipsum privilegium cesset?

Respondeo affirmativè, contra Suarez lib. 8. de legibus cap. 56. Cum enim privilegium concedatur à Principe, propter usum, non minùs honestam causam requirit privilegii usus, quam privilegii concessio: Ergo etiam si honestam causam habuerit privilegii concessio, si tamen ea cessat in usu privilegii, ipsum quoque privilegium cessare censetur.

Tom III.

Confirmatur ex lege *Vrianus ff. de fidejussoribus*, in qua sic dicitur: *Quod pervenit ad statum in quo incipere non potest, in eo remanere non potest. ubi glossa: Quod impedit ad faciendum, destruit quoque iam factum.* Quibus verbis tam lex citata, quam Glossa eandem requirunt in usu ac in concessione privilegii causam, idemque subinde docent impedire privilegii usum, quod privilegii concessionem impedivisset: Sed causæ honestæ defectus, concessionem privilegii impedivisset: Ergo & ejus cessatio, privilegii usum & conservationem impedit.

Confirmatur ampliùs ex cap. *Tua*, de Clericis non residentibus, ex quo habetur, quod cessat privilegium indultum Canonicis, ut absentes recipiant fructus præbendarum suarum in gratiam studiorum: cessat, inquam, cum studiis incumbere desinant: Ergo cessante causâ privilegii, ipsum quoque privilegium cessat.

Limitatur tamen primò hæc sententia, nisi privilegiatus perfectum consummatumque jus acquirat in rem privilegio vel dispensatione concessam, ut si habenti unum beneficium, concessum si aliud ad sufficientem beneficiarii sustentationem; nam et si postea solius primi beneficii proventus sustentetur, non amittit secundum, quod intuitu sufficientis sustentationis collatum fuit, eò quod in illud perfectum consummatumque jus acquirat.

Limitatur secundo, nisi privilegium vel dispensatio concedatur ob aliquod morale periculum evitandum, ut si cum femina castitatis voto stricta, ob morale periculum incontinentiæ, dispenseretur, ut nubere possit, si postea periculum incontinentiæ cesset, vel ob senilem ætatem, vel ob diuturnam & gravem infirmitatem, vel alias ob causas, dispensationis privilegium non cessat, sed cessante etiam periculo, propter quod cum ea dispensatum fuit, licet nubere potest.

Limitatur tertio, nisi privilegium vel dispensatio sit de re quam princeps etiam sine gravi causâ honestè concedere potest, cujusmodi est privilegium de anticipando officio divino, quod quæcunque levis causâ honestè potest. Quare illud concessum ob nimias occupationes in studiis, vel in alio munere obeundo, non cessat, cessante causâ, quia censetur Pontifex illud absolute concedere, cum ex quacunque levi causâ illud honestè concedere possit. Econtra verò privilegium alicui concessum non recitandi horas, ob gravem causam, v. g. ob exercendum munus gravioris momenti, cessat, quando tale munus ampliùs non exercetur, quia tale privilegium, vel dispensatio, non est de re quam Pontifex etiam sine gravi causâ, honestè concedere possit.

Quæres secundo, an cesset privilegium morte concedentis?

Respondeo privilegium continens gratiam factam, non expirare morte concedentis, quia tale privilegium est veluti quædam species donationis; donatio autem non extinguitur morte donantis: privilegium verò continens gratiam faciendam, morte donantis extingui, quia tale privilegium non se habet ut donatio, sed potius ut mandatum. Tunc enim gratia quæ continetur privilegio, dicitur facta, cum immediate alicui conceditur, ut cum v. g. Summus Pontifex immediate concedit Petro facultatem eligendi confessarium. Dicitur autem faciendâ, cum non

Bbbb

im-

immediatè conceditur ei in cuius favorem privilegium conceditur, sed mandatur alteri, ut talem gratiam ei conferat, ut cum Summus Pontifex episcopo mandat, ut alicui beneficium conferat, vel cum eo super aliquam irregularitatem dispenset.

17. Hinc sequitur, quod quando Pontifex potestatem faciendi concedit delegato, in gratiam ipsius delegati, non expirat morte concedentis, quia tunc gratia est ipsa potestas faciendi gratiam, quæ hoc ipso intelligitur facta, quo est collata delegato: at verò quando talis potestas conceditur intuitu tertii, expirante concedente, expirat collata potestas, si in vita concedentis non habuit effectum. Unde in cap. *Si cui nulla*, de præbend. in 6. sic dicitur: *Si cui nulla personarum facta expressione, sit gratiosè concessa facultas, ut auctoritate Apostolica possit alii iubus personis idoneis in certa Ecclesia providere &c. huiusmodi concessio non expirat, etiam re integrâ, per obitum concedentis: scilicet si super provisione certa persona faciendâ, sit data potestas eidem, non ob suam, sed eius cui provideri mandatur, gratiam vel favorem; illa quidem expirat omnino, si concedens, re integrâ, moriatur.* Hanc tamen posteriorem regulam limitant aliqui, nisi facultas quæ in gratiam tertii conceditur, sit de re spirituali spectante ad bonum animæ; nam tunc non videtur mens concedentis esse, ut ea expirat per obitum ipsius, ut si Pontifex committat Petro potestatem absolvendi Petrum à casu reservato, talis potestas non videtur morte Pontificis expirare, cum sit de re spirituali concernente animi bonum; hoc enim postulare videtur spiritualis animarum salus, ne propter executionis moram detrimentum patiantur. Unde citatum caput *Si cui nulla*, intelligendum est de facultate in ordine ad res temporales.

18. Quæres tertio, an privilegium expiret, eo cui conceditur expirante?

Respondeo privilegium personale extinguere cum persona, quia personam sequitur, ut dicitur regulâ 7. de regulis juris in 6. non autem privilegium reale, quia non est annexum personæ, sed muneris, dignitati, aut conditioni distinctæ à persona.

19. Quæres quarto, an privilegium in favorem privilegiati concessum, per ipsius renuntiationem cesset & amittatur?

Respondeo illud cessare, quando talis renuntiatio acceptatur ab eo qui privilegium concessit, nam tunc dissolvitur contractus qui inter privilegium concedentem & acceptantem intercessit; secus verò si talis renuntiatio ab eo qui privilegium concessit accepta non fuerit; cum enim privilegium à voluntate concedentis pendeat, non delinit, sed moraliter ab illo conservari censetur, donec renuntiationem à privilegiario factam acceptaverit. Loquimur autem hic de privilegio quod in potestate faciendi vel non faciendi aliquid contra jus commune consistit, non autem de privilegio seu dispensatione, in ablatione alicujus canonici impedimenti versatur, uti est dispensatio ab aliqua censura, vel impedimento matrimonii. Tale enim privilegium non cessat per renuntiationem ipsius privilegiarii, cum id quod factum est, non factum esse nequeat, neque id quod ablatum est redire, præsertim per privatam hominis voluntatem.

20. Quæres quinto, an privilegium per non usum seu desuetudinem amittatur?

Respondeo privilegia odiosa, quæ scilicet re-

dundant in gravamen & quasi servitutem aliorum, amitti præscriptione longi temporis, per non usum privilegii; ut de nundinis dicitur expressè L. 1. ff. *De nundinis*, ubi statuitur ut privilegium nundinarum, per non usum, decennio amittatur. Ratio est, quia præscriptio æque locum habet contra ejusmodi onera & servitutes, ac contra quasvis alias. Si verò privilegia sint merè favorabilia, & non cedant in præjudicium aliorum, non amittuntur per præscriptionem; quia neque ipse privilegiarius contra seipsum præscribere potest; nec alii contra ipsum, quia ipsorum nihil interest.

Quæres sexto, an privilegia amittantur per delictum ipsius privilegiarii?

Respondeo quod delictum duplex esse potest, unum non pertinens ad usum privilegii, & tale delictum non tollit privilegium, nisi in casibus jure expressis, quo pacto clericus mercaturam exercens, perdit privilegium clericale fori: c. ultimo, de vita & honestate Clericorum. Alterum pertinens ad usum privilegii, id est abusus privilegii, vel per excessum facultatis concessæ, vel sumendo inde occasionem licentius vivendi, liberiusque peccandi, præcipue cum scandalo & detrimento boni communis; & per huiusmodi delictum, seu abusum, tolli potest privilegium, nam *privilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate*, ut dicitur c. *Ubi*, dist. 74. cap. *Privilegium* 1. q. 3. cap. *Licet* de regularibus, & cap. *Ut privilegia*, de privilegiis. Qui tamen canones non privant ipso facto, sed post sententiam judicis. Si tamen abusus privilegii, finem illius tollat, ipso facto privilegium amittitur, quia finis habet se ut fundamentum privilegii, unde ipso ruente, privilegium ruat necesse est: v. g. privilegium beneficiato ad residentiam obligato, lucrandi fructus præbende suæ, absque residentia, ob studium litterarum, si non studet, amittitur ipso facto, quia tunc abusus privilegii destruit finem illius.

Quæres septimo, an privilegium semel concessum revocari possit, subindeque per revocationem cessare?

Respondeo privilegium à Principe subditis concessum, vel esse omnino gratuitum, vel onerosum, ut est privilegium remunerativum præteriti aut futuri laboris, aut fundamentum in aliquo contractu justitiæ inter principem & subditum. Si privilegium sit merè gratuitum, & consistens in mera potestate aliquid agendi vel non agendi contra commune jus, semper est ad Principis nutum, etiam sine causa, validè revocabile; quia Princeps, qui abtulit præceptum commune, per concessionem privilegii, potest iterum illud imponere; & talis privilegii concessio, non est acquisitio alicujus domini, sed dispensatio quædam in jure communi, quæ semper pender à Principis voluntate. Dixi, *validè revocabile*, quia ut talis revocatio honestè & decenter fiat à Principe, aliquam causam requirit; de cetero enim concessum à Principe beneficium esse mansurum, ut habetur regulâ 16. de regulis juris in sexto. Si verò privilegium non sit purè gratuitum, sed onerosum, ut privilegium remunerativum, & conventionale, est per se irrevocabile; quia jure naturali tenetur Princeps servare pacta, etiam cum subditis. Per accidens tamen, sicut potest privare subditos aliis bonis, quando necessitas boni communis id postulat; ita etiam potest eos privare concessis antea privilegiis. Potest enim per jus alium, de illis jurebus, æquè ac de

afis

aliis bonis inferiorum disponere, quantum exigit necessitas boni communis. Debet tamen aliter compensare hanc privationem, si potest.

23. Quæ res ostendit, quomodo privilegium revocari possit?

Respondeo illud duobus modis revocari posse, nimirum per expressam, & tacitam revocationem. Expressa revocatio est, quæ fit per verba sufficienter indicantia revocationem privilegiorum, vel in specie, ut cum v.g. dicitur, non obstante tali privilegio, vel in genere, ut cum dicitur, non obstantibus quibusvisque privilegiis. Per tacitam vero revocationem, ea intelligitur, quæ fit per superioris actum, qui subsistere non potest absque derogatione privilegii, ut cum v.g. jubet superior tributum exigere ab eo quem a tributo exemerat, aut cum concedit novum privilegium cum altero incompatible.

24. Censent autem plures Theologi & Canonistæ, privilegia corpori juris inserta non revocari, nisi ille qui habet revocandi potestatem, faciat expressam illorum mentionem; ita ut non sufficiant clausulæ generales, quæ tantum vim habent in privilegia non inserta corpori juris.

25. Advertendum est etiam, privilegii revocationem fieri posse dupliciter, nempe per legem, & privatim. Si fiat primo modo, requiritur revocationis publicatio; quia par est ratio obligationis legis & revocationis privilegii. Ergo sicut lex non obligat ante promulgationem, sic nec revocatio privilegii suum sortitur effectum ante publicationem. Si vero privilegii revocatio fiat secundo modo, non est opus prædictâ publicatione, sed sufficit ut ipsi privilegiario ipsa revocatio innotescat. Sic facultas Sacerdoti concessa ad absolvendum à casibus reservatis, cessat statim atque eius revocatio illi intimatur & innotescit.

DISPUTATIO IX.

De legum interpretatione.

DE legibus humanis tam in communi quam in particulari, præcedentibus disputationibus fuisse discussis, nunc breviter agendum est de illarum interpretatione, seu variis modis eas interpretandi, & præcipue de epiikia, & necessitate interpretandi legem per illam. Unde fit

ARTICULUS UNICUS.

De variis modis interpretandi leges humanas & præcipue de epiikia.

1. Dico primò, triplicem esse legis humanæ interpretationem, nimirum authenticam, usualem, & doctrinalem. Ita colligitur ex Glossa in legem, si de interpretatione, ff. de legibus.

Probatur breviter, quia legum humanarum interpretatio, vel fit autoritate ipsiusmet qui condidit legem, sicque dicitur authentica, & vim legis habet, ut colligitur ex lege ultima Cod. de legibus. Vel fit usu quodam & consuetudine, juxta id quod dicitur cap. Cum dilectus, de consuetudine: ubi consuetudo dicitur optima legum interpretatio, sicque dicitur interpretatio usualis. Vel denique fit per doctrinam interpretum, sicque dicitur interpretatio doctrinalis, quæ li-

Tom. 111.

2. A ceterum vim legis propriè non habet, suam tamen autoritatis gradum habere non desinit.

Dico secundò, legis humanæ interpretatio per epiikiam, in aliquibus casibus necessaria est.

Probatur: Epiikia ab Aristotele 5. Ethic. cap. 10. definitur *Emendatio legis ea ex parte quæ deficit propter universale*: id est æqua & rationalis interpretatio, quod lex non obliget in aliquo particulari casu, licet verbis universalibus à Legislatore data sit. Exempli gratiâ, lex generalis est, depositum esse reddendum; æqua tamen & rationalis interpretatio est, non debere reddi in eo casu, quo noceret repetenti, aut alteri innoxio; ut si furiosus ensẽm suum repetat ad se ipsum occidendum, vel alium, sine justa causa. Lex generalis est ne aperiantur noctu portæ civitatis; sed non obligat in eo casu, quo noctu advenirent copiæ auxiliares, urbis defensionem necessaria, essetque periculum ne si mox in urbem non admitterentur, interficerentur ab hostibus urbem obsidentibus. Ergo legis humanæ interpretatio per epiikiam, in aliquibus casibus necessaria est, alioquin fieret contra rectam rationem, ut constat in exemplis adductis.

Dico tertio, non solum epiikia habet locum interpretandi legem, quando est evidens esse licitum verba legis observare, sed etiam quando est evidens, nimis durum esse observare illam.

Probatur: Lex humana debet esse possibilis secundum naturam & consuetudinem patriæ, id est facilis observationis, ut supra ex Isidoro & Divo Thoma visum est: Ergo si in aliquo casu invenitur nimis dura, habet locum epiikia, quæ est emendatio legis propter defectum. Unde David 1. Regum 21. judicavit legem prohibentem aliis quam Sacerdotibus edere panes propositionis, non obligare in ea necessitate (quamvis non extrema) in qua erat ipse cum suis constitutus. Similiter Apostoli Marth. 12. interpretati sunt legem sabbati non obligare ad non velendas spicas, in simili necessitate edendi. Quod sapienter factum esse dubitari non potest, cum utrorumque factum Christus loco citato laudaverit.

Dico quartò, stante judicio dubio, non habet locum epiikia, sed conveniri debet superior, vel non est agendum præter verba legis. Ita Divus Thomas hic q. 96. art. 6. ad 2. ubi sic ait: *Ille qui sequitur intentionem legislatoris, non interpretatur legem simpliciter, sed in casu in quo manifestum est per evidentiam nocenti legislatores aliquid intenuisse. Si enim dubium sit, debet vel secundum verba legis agere, vel superiorem consulere.*

Ratio etiam id suadet, in dubiis enim melior est conditio possidentis: Sed in casuposito, lex possidet: Ergo secundum verba ejus est agendum, si superior consuli non potest.

Confirmatur ex percelebri illo sacrorum Canonum axioma: *In dubiis tutius pars est eligenda*, quod desumitur ex cap. Ad audientiam, de homicidio, & ex cap. Significasti 2. eodem titulo, & ex cap. Juvenis, de sponsalibus, ubi sic dicitur: *In his quæ dubia sunt, quod certius existimus tenere debemus.* Unde S. Thomas quod lib. 2. art. 13. *Si quis in quandam dubitationem inducitur contrarietate opinionum, & manente dubitatione, plures præbendas habet, periculo se committit, & sic proculdubio peccat.* Sed stante judicio dubio de mente legislatoris, tutius est secundum verba legis agere: Ergo in dubiis non habet locum

Bbbb 2

epi-